

Szolnokon júniusban

Verseghy Ferenc (1757–1822) – Jász-Nagykun-Szolnok megye könyvtárának névadója – igen szerény körülmények közt élő kisnemesi családba született. Apja sóhivatali tisztviselő volt, fiatalon halt meg. Az ifjú özvegy hamarosan újra férjhez ment, valamivel módosabb férfihez. Verseghy mostohaapja uradalmi számadó volt, aki lehetővé tette, hogy a tanulni vágyó fiú elvégezhesse legalább a középiskola alsóbb osztályait. A továbbtanulás viszont már több pénzbe került volna. Egy lehetőség adatott Verseghy számára: az egyház ingyen taníttatta az értelmes ifjakat, ha azok papnak mentek. Mivel tanulni akart, erre a pályára lépett. Huszonöt éves koráig szakadatlanul gyűjtötte magába a tudást, miközben huszonkét évesen már ő tanította a fiatalabbakat görög és héber nyelvre. Jól tudott latinul és németül, megtanult franciául és olaszul is. Azután egymás után szerzett diplomát matematikából, bölcsészettől és hittudományból. Közben zenélni tanult, az énekhangja is szép volt, idővel művészi fokon játszott hárfán. Szórakozásból dalokat is szerzett.

*Élete bővelkedett eseményekben, fordulatokban gazdag sors adatott neki. Érdeklődéssel olvastam végig életrajzát az interneten, amely rövidsége ellenére egy igen személyes hangvételi írás. * Álljon itt egy sokatmondó részlet: „Kassán 1787-ben megjelenő folyóirat, a Magyar Museum, amely a három új irodalmi főirány közös, szervezett kifejezőlehetősége volt, – a Batsányi képviselte racionalista-franciás, a Kazinczy képviselte szentimentális-németes és a Baróti Szabó képviselte klasszicizáló-latinos – nemcsak hirdette és népszerűsítette, hanem mozgósította is az irodalmat. Új írók, költők jelentek. A Magyar Museumban megjelenni – ez irodalmi létet és jelenlétet jelentett. És a Magyar Museumban megjelenni – ez egyszerűsmind állásfoglalás is volt az új szellem, a felvilágosodás mellett, a maradiság ellenében. És alig-alig lehetett elhatárolni a szellemi magatartást a politikai magatartástól. A Magyar Museum munkatársai közül sokan ott ültek nyolc évvel később a Martinovics-per vádlottainak padján.*

A Magyar Museum első számában néhány vers ezzel a rejtjelcsaláddal jelent meg: »V. F. pap«. Az olvasó, akár tudta, akár nem tudta, ki bújik meg a rövidítés mögött, azonnal észrevette, hogy ez a költő kitűnően tud verselni, sorai ritmikusan, szinte énekelhetően hullámszerűen. 1790-től kezdve azután már a költő teljes nevével jelentek meg, egyre gyakrabban, hol dalszerű költeményi, hol elmélkedő vagy ismeretterjesztő művei, és az olvasó em-

* Forrás: <http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/irodtud/magyarir/html/verseghy.htm>

berek körében hamarosan ismert és népszerű lett Verseghy Ferenc neve. Mindenkit elképesztett sokoldalúsága, szellemi frissessége és mozgékony-sága, holott aki ránézett, egy fölöttébb kövér, látszólag lomha testű papot látott, akiről inkább azt lehetett képzelni, hogy áteszi-issza, legjobb esetben átcsvegi az életét. De a papok hamarosan sejteni kezdték, hogy a kedélyes külső veszedelmes lázongót takar, a barátok felismerték, hogy elképesztő szívósság és munkabírási lakozik benne, a közönség elcsodálkozott, hányféle területen és hányféle hangon áll helyt a felvilágosodás feladatainak teljesítéséért.”

Tehát a Verseghy Ferencről elnevezett megyei könyvtár vendégeként, először Bertalanné Kovács Piroskával, az intézmény igazgatójával beszélgetek a megyéről, a könyvtárról, a készülő etikai kódexről, a regionalizmusról és a mindennapokról. Később Takáts Béla, igazgató-helyettes is csatlakozik hozzánk, akinek fő tevékenységi területe a helyismeret mellett a számítástechnikai, digitalizálási munkák koordinálása.

– Milyen szerepe van a könyvtáraknak a megyében?

– Jász-Nagykun-Szolnok megyében a lakosság kétharmada a városokban él, és a városiasodás egyre jellemzőbb. Nagytelepüléseink, mint például Fegyvernek 7000 lakossal község, ilyen a Dunántúlon már városnak számít.

A megyei könyvtár feladata ilyen környezetben más, mint egy kistéleplés megyében. A rendszerváltozás után nálunk nem volt jellemző a könyvtárak megszüntetése, mert ilyen nagy településeken magától értetődő, hogy létjogosultságuk van. Ami megtörtént néhány esetben, az a művelődési ház és a könyvtár összevonása volt. Általában ezután a könyvtárosé lett az összetett feladat – mivel a népművelő tevékenysége volt kevésbé megfogható, így inkább azt az álláshelyet szüntették meg.

Természetesen vannak éppen most aktuális történeteink is. Berekfürdő levált Karcagról, így önálló lett. Fiókkönyvtára volt, és a munkatárs is csak most végezte a könyvtárosasszisztensi tanfolyamot, könyvtára alakulóban van, Hunyadfalvának – ez 450 lakosú település – most lesz egy kis könyvtárhelyisége, ahol az ellátórendszer szolgáltatásait fogadja. Természetesen lexikonok, szótárak, illetve olyan könyvek, amelyek a legfontosabbak egy családnak a középszintű tanuláshoz. helyben rendelkezésre kell, hogy álljanak. E két esetben is segítünk, amiben csak tudunk. Szerencsére elmondhatom, hogy nagyon jó a megyében a könyvtárak közötti kapcsolat.

A megyei könyvtárnak állandóan a vidéken kell a szemét tartania, különben városi könyvtár lenne.

– Kik végzik a könyvtárakkal való kapcsolattartást?

– Három módszertanos, azaz hagyományosan így nevezett kollégánk van. Nálunk területi szolgáltatási osztálynak hívják ezt a részleget. A régi módszertanos feladata jellemzően az volt, hogy könyvtári módszerekről beszéltek a megye könyvtárosaival. Most már régen nem erről van szó. A tanácsadás mai témái főként az önkormányzatokkal való kapcsolattartás és a pályázatok. Ezekre van a legnagyobb igény.

– *Hogy alakul nálatok az EU-csatlakozással kapcsolatos régiók és kistérségek kérdése?*

– Nálunk problémás a kistérségek kérdése, hiszen ha a könyvtáros szakma szempontjából közelítem a helyzetet: nemigen találhatóak olyan könyvtárak, amelyek nem szerepelnek a nyilvános könyvtárak jegyzékén. Így támogatást nem tudunk igénybe venni.

A másik a függetlenség kérdése: a jász és kun hagyományú vidéken a települések nagyon nehezen adják fel a függetlenségüket, ragaszkodnak az intézményekhez. Megváltották a függetlenségüket Mária Teréziától, független hagyományokra méltón büszkék. Települési önállóságuk csorbítására nehezen lehet őket rábírní. Elképzelhetetlennek tartom az ilyen irányba történő változást. Sok mindenben együttműködnek, de az intézményi önállóságot nem adják fel. Sajnos, a megyében nem sokat tudunk ezzel a kérdéssel kezdeni.

Az intézményi közös fenntartásban nem várok lényeges változást, míg az infrastruktúra közös fenntartásában igen, mert annak belátják a kézzelfogható hasznát. Hozzá kell tennem, hogy itt módosabb településekről van szó, és a vezető elvük az, hogy még ha kicsi is az az intézmény – esetünkben egy-két fő által üzemeltetett könyvtár – akkor is az az övék!

– *Ki a fenntartótok?*

– Jász-Nagykun-Szolnok Megye Közgyűlése a fenntartónk. Ez a tény számunkra soha nem volt kérdés. A városi és megyei könyvtárat 1975-ben különválasztották, az elkülönült működés korrekt formája régen kialakult. A jelenlegi felállás jól illeszkedik az önkormányzati rendszer működéséhez, ami az intézmények élete szempontjából meghatározó. A keresztbe finanszírozás kérdése sem merült fel. Egy időben volt ilyen jellegű megállapodás a megye és a város között, de ez már szerencsére megszűnt. Ebben az időben a két önkormányzat konfliktusainak ki voltunk téve. A mai helyzetet biztosabbnak látom. Akkoriban ugyan lehetett lobbizni, meg talán néha jobb pénzszerzési lehetőségek adódtak, de hosszú távon ez megfelelőbb nekünk, mert kiszámítható. A településeken a változás a politikától függ, a könyvtár pedig működik az adott lehetőségek között. Egyébként a kistérségi dolgok is ilyen jellegűek. Lehet, hogy másult ez a struktúra megfelelő, de lehet, hogy nálunk egészen más szerkezet lenne jó, aminek a kialakulására még várni kell.

A megye nagyon lojális az intézményeivel. Minden intézményt sorban felújítanak. Időközben megtörténik, hogy a települések intézményeket adnak át a megyének. Egy kicsit félve láttam most is, hogy vannak új intézmények, amelyek ily módon most kerülnek át a megye fenntartásába. Nyilván rossz állapotúak és nincs a fenntartásra pénz – hiszen általában ezért ajánlják átadásra. Ezáltal viszont többen osztozunk az adott forrásokon.

Ezzel együtt elmondhatom, hogy nálunk nem voltak leépítések és olyan nehéz helyzetek, mint más megyékben.

– *Gondolom az, hogy amikor 1997-ben ebbe az épületbe költöztetek, a megyével való hosszas együttműködés eredménye volt.*

– Igen. Több lehetőség is felmerült, míg végül ez az épület lett a mienk. Figyelembe kellett venni a szűkös anyagi kereteket és az időtényezőt. Úgy gondoltam, hogy jó és biztos megoldást kell találni. Ez az épület kollégium volt, rengeteg

apró szobával. Abban az időben mindenki furcsán nézett rám, amikor azt kértem, hogy az összes válaszfalat bontsák le. Így alakultak ki a ma már igen jól funkcionáló nagy terek. A beruházás kb. 290 millióba került. Összehasonlításként elmondom, hogy '96-ban 1,2 milliárd volt a kecskeméti könyvtár beruházása, ami méretét tekintve duplája a miénknek, és Veszprémben a hasonló alapterületű (kb. 4500 négyzetméteres) könyvtár is milliárdos nagyságrendű kiadást jelentett.

Tehát a lehetőségek szűkösek voltak, mégis azt hiszem, megpróbáltuk a legjobbat kihozni az adott helyzetből.

Jelenleg az elektromos rendszer, a számítógépes hálózat kábelezése, valamint a padlószőnyegek cseréje lenne nagyon fontos. De ennek megoldását most – természetesen anyagi okok miatt – megoldhatatlannak látom.

– *A könyvtárak jellegzetessége a Verseghy-kultusz. Mesélnél erről?*

– Szolnok kevés híres embernek adott szülőhelyet vagy életteret, így arra a néhány személyiségre, akik innen származnak, nagyon büszkék a helyiek. Így van ez Verseghy Ferenc esetében is. Mivel a Szolnoki Főiskola is csak 15 éve alakult, az idők során mindig a könyvtáré és a múzeumé volt az a feladat, hogy a humán értéket ápolja. A '70-es években alakult ki egy műhely, amelynek Szurmay Ernő volt a kezdeményezője. Ő sokáig a könyvtárunk igazgatója is volt. Kiadványok, bibliográfiák, fellelt művek fordításai jelentek meg. Kerek évfordulókon – amelyek Verseghy halálához vagy születéséhez kötődnek – konferenciákat tartunk.

Még most is Szurmay Ernő szervezi ezt a munkát, pedig ő már a 80-as éveiben jár. Szellemileg teljesen friss, és az ő tárgyi tudása és kapcsolatai garanciák arra, hogy a munkát tökéletesen lássa el. Hosszú ideig tartottunk Verseghy-versenyt is felső tagozatos gyerekeknek. Ezekon a versenyeken a határon túlról is voltak résztvevők. Mivel folyamatos támogatást nem lehet szerezni, minden évben újra kellett pályázni. Hiába csináltunk alapítványt, az sem biztosított megfelelő anyagi háttérrel. A fő probléma az volt, hogy a pályázatok eredménye általában júniusra érkezett meg, ekkor már a verseny utolsó fordulója zajlott. A pénzért (kb. 3 millió forintért) több helyre kellett pályázni, ennek az elszámolása, a különböző jogcímeneken való elszámolás nem kis feladatot jelentett. Mégis nagyon szerettük ezeket a versenyeket. Sajnálom, hogy vége kellett hogy szakadjon, de a pénzügyi bizonytalanság miatt erre kényszerültünk.

– *Kis kitérőt tennék, a mostanában nagyon aktuális „Nagy Könyv” programra gondolok. Mi a véleményed róla?*

– Sikeresnek tartom a könyvtárak szempontjából, ilyen programok nélkül, azaz központi kezdeményezés nélkül, nem jutnak rendezvénylehetőséghez. hiszen nincs pénz író-olvasó találkozókra. Emellett fontos, hogy az olvasmányélményeket is „megmozdította”, újraolvasásra készítetett. Én magam is kezembe vettem jó néhány könyvet, és ha mást nem is, de beleolvastam ezekben.

– *Melyik könyvnek drukkolsz?*

– Az olvasásnak drukkolok!

Közben Takáts Béla is csatlakozik hozzánk és hozzáteszi:

– Minden könyv egy gyermekünk, könyvtárosként nem lehet mást mondani.

B. K. P.: – Ezek általában nagyon jó könyvek, így önmagamban is bizonytalan az „ítélet”. A „legjobb” talán nem is olyan találó kifejezés, a „legkedveltebb” kategóriát jobbnak tartom.

– *Gondolom, ti is tartotok és tartottatok rendezvényeket.*

B. K. P.: – Igen, bár meg kell, hogy jegyezzem: az emberek elidegenedtek a résztvételtől. Nézők szeretnek lenni. A televízió hozzászoktatta őket ehhez. Számukra ez kényelmes. Az, hogy valaki igazi résztvevő legyen, igencsak kivételnek számít. Rendezvényekre sem jönnek el nagyon sokan, csak utólag a sajtóból értesülnek róla. Tulajdonképpen a rendezvények jelentőségét részben mi is abban látjuk, hogy megjelenünk a sajtóban, az emberek megtudják, hogy valami történt a könyvtárban, és így benne vagyunk a szellemi „vérkeringésben”.

– *Hogy folyik a szervezés?*

B. K. P.: – A Művészeti Szalonban a könyvtáros kollégák szervezik ezeket az alkalmakat. Ezt a közönségkapcsolat részének tekintjük. Olyan kollégák tudnak jól szervezni, akik állandó kapcsolatban vannak az olvasókkal.

Kölsönadjuk a terünket a város lakóinak, akik szeretnék megmutatni magukat. Ha nem annyira színvonalas egy kiállító, akkor is értékeljük az aktivitást. Mint ahogy előbb is volt róla szó, annyira nehéz olyan embert találni, aki meg szeretné mutatni magát, így aki kéri, annak lehetővé tesszük a megjelenést. Ezeken a rendezvényeken általában több újságíró is jelen van, akik viszik a hírt. Jól szoktak sikerülni ezek az estek, délutánok, hiszen a szereplők hozzák a közönséget is.

– *Napjaink másik időszerű kérdése az etikai kódex tervezetével kapcsolatos. Mi a véleményetek erről?*

B. K. P.: – Az első beszélgetések az etikai kódexről évtizede kezdődtek a könyvtárunkban. Természetesen azért kezdtünk el foglalkozni vele, mert úgy éreztük, hogy szükséges, miután a tevékenységünknek sok etikai jellegű hatása van. Ha tudjuk, ha nem, akkor is etikai döntéseket hozunk minden pillanatban. Számunkra elfogadható a jelenlegi tervezet, minden fontos kérdés tisztázott benne. A jövőben, ha bármilyen új szolgáltatást vezetünk be, alávetethetjük majd a kódex szempontjainak. Érték lesz mögötte, társadalmilag hasznos szolgáltatás, és erre garancia lesz az etikai kódexnek való megfelelés. Emellett össze is tartja ezt a szakmát. Lesz a leírt szaknyelv, a kialakult szakmai eljárásrend és az etikai kódex. Egyedül a szerzői jogi kérdésekben látunk problémákat, ott ütközik a könyvtáros osztogató lelke, és a szellemi munkával megszolgált jövedelem szempontja. Jó lenne olyan megoldás, ami mindkettőnek megfelel, de ehhez nem a kódexet kellene változtatni.

– *Másik napirenden lévő témakör a Kulturális Stratégia. Mi a véleményed erről az anyagról?*

B. K. P.: – A Kulturális Stratégia készülésének örülök. Sajnos, nem vettem részt olyan rendezvényen, ahol a készítőkkal meg lehetett volna vitatni ezt az anyagot. A 2004. júliusi változat jutott el hozzám. A célkitűzéseivel egyetértek, és jó, hogy készül. Sokkal rövidebben kellene megfogalmazni, mert úgy hatásosabb. A technológiáknak és intézményeknek biztosítani kell a legszélesebb körű

elérhetőséget és nyitottságot a kultúra értékei számára. Az intézkedéseknek pedig azt kell szolgálni, hogy legyen szakember és cselekvési feltételrendszer a célok megvalósításához. Nem kellene szégyellni hagyományokkal rendelkező intézményi struktúrákban is gondolkodni, és kifejezetten hibának tartom, hogy a szakemberszükségletről nem beszél. Úgy általában, helyben lakó értelmiségiek nélkül, szakemberek nélkül nem fog megvalósulni a kulturális vidékfejlesztés. Örülök, hogy az oktatást kiemelten kezeli a stratégia, jó lenne, ha a könyvtárat is az esélyegyenlőség alapintézményének definiálná.

– *Áttérnék a számítástechnika témakörére. Milyen rendszerben dolgoztok?*

T. B.: – Most vagyunk túl egy új integrált könyvtári rendszer közbeszerzésén. A „MOKKA kompatibilitás” miatt kellett váltani, eddig a TextLib programmal dolgoztunk. A tendert a Corvína nyerte. A „megszeretés” időszakát éljük, ítéletet mondani legalább kétszáz óra intenzív munka után szabad csak. E rendszerek egyébként nagyjából ugyanazt tudják, szokás, tanulás kérdése a hatékony használat. Választásunkat elsősorban az indokolta, hogy e rendszer mögött érezzük a legnagyobb könyvtári támogatottságot, és erre napi gyakorlatunkban jól tudunk – reményeink szerint – támaszkodni.

– *Hogyan viszonyultak a kollégák a változáshoz?*

B. K. P.: – Jól viszonyultak. A könyvtári folyamatok számítógépre tétele nehezebb volt, mint a mostani átállás. Most vannak ismeretek, amelyekre lehet támaszkodni. Hiszen már egyértelmű, hogy a nagy katalógusszekrényt az a kis winchester igenis jól ki tudja váltani. De a '95-ben elkezdődött gépesítésnél sem voltak problémák. Talán még az első időkre volt jellemző, hogy a számítógépes szakemberek azt gondolták, hogy a számítógép az ő területük, és a könyvtárosok nem érhetnek hozzá. Régebben a helyben történő fejlesztés volt a jellemző, amelybe a könyvtárosoknak nem nagyon volt beleszólása. Aztán ez idővel megváltozott. Amikor 1991-ben itt kezdtem el dolgozni, éppen semmi nem történt számítástechnika ügyben. Nem is volt szakember, csak öt gép, amelyből kettő floppyról indított gép. Amikor már hozzá lehetett jutni korrekt szakmai alkalmazói szoftverekhez, és nyilvánvaló lett a használhatóságuk, akkor hirtelen mindenki elkezdett érdeklődni.

– *Mekkora a hálózat?*

T. B.: – Körülbelül nyolcvan gép van bekapcsolva hálózatunkba. E területen a fejlesztés extenzív szakaszán túl vagyunk, új munkaállomásokra csak új feladatok vállalása esetén van szükségünk. Sokkal nagyobb gond az, hogy intézményünkben szinte minden megtalálható, amit a számítógép-kereskedelem a '90-es évektől produkált. Még 386-os gép is dolgozik az intézményben. Ezek együttműködésének biztosítása okoz főleg gondot, illetve az, hogy a hardver- és szoftverfejlesztés mőkuskerekének forgását anyagilag nehezen tudjuk követni. Erre pályázni nem lehet – szinte minden gépünk pályázati forrásból származik –, ugyanakkor követni kell a fejlődést. Az új gépek, szoftverek ismerete a megfelelő hálózati-módszertani munkához is elengedhetetlen. Az az eljárás, hogy különböző gépcsoportjainkat („olvasói internetes gépek” – „feldolgozó könyvtárosok gépei” – „tájékoztató gépek” – „katalógusterminálok” stb.) cserélgetjük, csak átmeneti megoldást jelentenek.

– *Érdekes, hogy az ilyenfajta pályázati lehetőség hiányát már más megyei könyvtárban is említették. Hogyan juttok gépekhez?*

B. K. P.: – Számítógépeket kizárólag pályázatokból tudunk venni. Ennek hiányában cseréljük az alaplapot, és kiegészítgetjük, feljavítgatjuk a gépeket, de ezt számvitel szempontjából is elég nehéz követni. Bonyolult táblázataink vannak ebben a témában.

T. B.: – A hálózat koax-kábeles kiépítésű. Sajnos, amikor ezt az épületet kaptuk, csak erre volt pénz. A közeljövőben cserének nem látom reális esélyét. Sok esetben már az alkatrészek beszerzése is lehetetlen, mert megszűnt a gyártásuk. Így csak mindenféle trükkökkel lehet a működőképességet biztosítani, és az ebből adódó fenyegetettség egyre erősebben érződik.

B. K. P.: – Nálunk, úgy érzem, nem a biztonság hiánya a fő probléma, hanem hogy nincs műszakilag megfelelő háttér sem gépekben, sem hálózatban. Ettől érzem magunkat veszélyeztetve, pontosan azért, mert a szolgáltatást nem tudjuk majd fenntartani sem megfelelő gyorsaságban, sem megfelelő minőségben. Ahhoz, hogy ez biztonságos legyen, állandó fejlesztési forrás kéne erre a területre.

Ezután az internetes szolgáltatások és a digitalizálás témaköréről Takáts Bélával folytatom a beszélgetést.

– Honlapunkkal 1997 júniusában jelentkeztünk. Az internetes szolgáltatás készítését kezdetben – és jórészt most is – autodidakta módon tanulgattuk meg. „fejlődésünk” a különböző verziókon (amelyeket természetesen archiváltunk) követhető nyomon. Ma a legalapvetőbb – az intézmény működésével és gyűjteményével kapcsolatos információkat nyújtó – szolgáltatásokon kívül rendelkezünk elektronikus könyvtárral, képeslap- és hírlaptárral, s természetesen egy-egy szolgáltatásunknak (gyermekkönyvtár, Európai Információs Pont stb.) szintén van honlapja. Most – az interneten nem látható digitális munkáinkon (mikrofilmek digitalizálása, a megyei napilap teljes szövegű „adatbázisának” építése) – elektronikus könyvtárunk átépítését tervezzük az OSZK MEK osztályának, illetve a MEK Egyesület EleMEK nevű célprogramja segítségével. Jelenleg az átállás kezdeti buktatóit éljük... Elektronikus dokumentumaink addig is kereshetők a TextLib rendszerben – épp ezért még egy darabig részesei szeretnénk maradni az e programot használók körének is –, és a teljes szövegű keresés is működik, úgyahogy.

– *Hogy folynak a digitalizálási munkák?*

– Saját magunk végezzük a digitalizálást a digitalizálási tervünk és a pályázati kiírások adta lehetőségek alapján, bár volt már példa külső cég bevonására is. A „helyi szerzők”, közülük is a kortársakkal foglalkozunk leginkább, mert az ő műveik rögzítését érezzük fő feladatunknak. Így a helyi alkotó értelmiséggel is jó kapcsolatot tudunk tartani, no meg a szerzői joggal sem kerülünk konfliktusba. Ezt „Adományozó nyilatkozat”-uk biztosítja (amit persze jobb lenne felhasználói szerződésnek nevezni...). Persze több, hetven évnél régebben elhunyt szerző műve is elérhető már nálunk. A kettő közötti időszak sokszor nagyon hiányzik, de a jogtulajdonosok felkutatására se kapacitásunk, se eszközeink nincsenek. De hát valamilyen feladatot az utódoknak is hagyni kell...

A megyei képeslaptár IHM-pályázati pénzből készült. Tematikusan és települések szerint is megtekinthető mintegy kétezer képeslapunk. Válogathatunk a Jászságról, Kunságról, Tiszáról, Tisza-tóról készült gyönyörű képeslapok között. A képeslaptár elkészítéséhez dokumentumaikkal a megye könyvtárai és több múzeuma is segítséget nyújtott. Azóta több magánszemély ajánlotta fel gyűjteményét digitalizálásra, de ragaszkodnak ahhoz, hogy a szkenneléskor ők is jelen lehessenek; a „kiteleplülés” persze rengeteg nehézséggel jár.

Legújabb szolgáltatásunk a megyei digitális hírlap- és folyóirattár. Egyre több szerkesztőség és önkormányzat jelentkezik, és küldi el nekünk helyi lapja digitális nyersanyagát, idővel ebből is szép gyűjtemény alakulhat ki.

Folyik a mikrofilmgyűjtemény digitalizálása. Az interneten maga a dokumentum nem érhető el, csak leírása olvasható, de CD-n DVD-n az illetékes könyvtárak ez alapján megrendelhetik tőlünk – gyakorlatunk szerint egy nyers CD, DVD árértékért – maguk számára az elektronikus változatot.

– *Hogy alakult ki a számítógépes területhez való kötődése?*

– Véletlenül, mondhatni. „maradékulven”. Amikor ide kerültem, akkor kezdődött az integrált könyvtári rendszer, a TextLib bevezetése. Kézikönyv, dokumentáció, tapasztalat hiányában izgalmas szakmai feladat volt ezt és általában a számítógéppel kapcsolatos feladatokat vállalni. Főleg levelezőlistákon kaptam segítséget olyan emberektől, mint Bakonyi Géza, Drótos László, Gerő J. Péter, Kokas Károly, Moldován István és sokan másoktól. Megnéztük, hogyan dolgoznak Miskolcon, Debrecenben, Szegeden, a FSZEK-ben, nagyobb helyeken. Így lett saját honlapra is igény, és egyik feladat hozta a másikat.

A könyvtárban tett séta során a három fogalom, ami a fejemben motoszkált: tisztaság, átláthatóság és rend. Számomra a fehér falak és az egymás után egyforma távolságra, sorban ívelő ablakok furcsa, egyfajta régies romantikával átítatott hangulatot árasztottak. Valahol mélyen a régi kollégiumi hangulat volt ott velem.

A búcsúzásnál Piroska még megemlítette esti programját: a Tisza-partra készül, ugyanis most várható a tiszavirágzás, amely igen látványos és egyedülálló jelenség. Sajnáltam, hogy délután haza kellett jönnöm, így nem láthattam a rövid életű kérészek nászrepülését. A folyamat maga a csoda! Miután a megtermékenyített pete lesüllyed a folyófenékre, a kikelő lárva befúrja magát a meder falába és a víz felé nyitott vájatban három évig él. Három év után ugyanazon nap, ugyanazon órájában előbújnak az üregükből és a víz felszínére emelkednek! Ennek a folyamatnak a mechanizmusát ember nem ismeri – talán nem lehet más, mint a biológiai óra „ütése”. A vízből kibúvó lárvák vedlenek, és a belőlük kikelő szárnyas egyedek a víz felszíne közelében megkezdik a rajzásukat. Néhány méter magasságú kavargó tömegben a hímek megkeresik a párjukat. Az egymásra találás után a hím rövidesen elpusztul, a nőstény a vízbe rakja a petéit, majd osztozik párja sorsában.

A víz felszínét elhalt tiszavirágtemek ezrei lepik el, lassan tovasodródva a folyóval. Mindez néhány óra alatt, a szemünk előtt játszódik le, mint az átalakulás, a fajfenntartás, az elmúlás és a továbbélés drámai megnyilvánulása.

A lárvák számára az egyik legnagyobb veszélyt a vízbe juttatott cukorgyári melasz jelenti, mert könnyen eltömíti a járatokat, ahol élnek. Emellett a gyárakból, üzemekből a vízbe juttatott szennyanyagok már nem egyszer veszélyeztették fennmaradásukat.

Ajánlom megtekintésre azokat a gyönyörű képeket, melyek a <http://abadszalok.flix.hu/2005tiszaviragzas> honlapon találhatóak.

Ahogy a kultúra értékeinek megőrzése, megóvása hivatásunk, úgy a természetünk megvédése is feladatunk. Ahogy évtizedek múlva is szeretnénk egy jó könyvet olvasgatni a Tisza-parti sétány árnyas padján a nyári szellőben, úgy szeretnénk majd a naplementében nézni a természet csodáját, a tiszavirágzást is.

(Az Országos Könyvtári Kuratórium megbízásából készült 2005. június 27-én.)

Pegán Anita

Közkönyvtáraink múltja

A könyvtártörténet-írás fontossága, szerepe, módszertana*

Bevezetés

Bár a hazai könyvtártörténet-írásnak nagy adósságai vannak, és még mindig sok a fehér folt, mégis úgy vélem, jóleső érzéssel állapíthatjuk meg, hogy az utóbbi időben megélnékült a könyvtári kultúránk múltja iránti érdeklődés. Figyelemre méltó kötetek – tanulmányok, adattárak, forráspublikációk – jelentek meg vagy éppen kiadásra várnak; jó néhány doktori értekezést védtek meg; a Nemzeti Kulturális Alapprogram könyvtári kollégiumának ésszerűsített pályázatai immár lehetővé teszik a valamivel hosszabb (legalább egy-két esztendő) előkészítést; és mintha a szaksajtó is gyakrabban adna helyet történelmi közleményeknek.

Az egyik motiváló tényező minden bizonnyal a megyei könyvtárak alapításának ötvenedik évfordulója volt, és mivel erre annak idején a közművelődési könyvtárak megszervezésének vagy újjászervezésének sodrában került sor, a megemlékezések kapcsán fokozott figyelem irányult a városi és községi könyvtárak elmúlt fél évszázadára is. Szintén egy jubileum, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár centenáriuma szolgáltatott alkalmat a fővárosi könyvtár történetének újbóli, friss szemléletű megírására (az első, 1945-ig haladó rész már napvilágot látott). Az

* A *Megyénk könyvtári múltja. Borsodi könyvtárosok szakmai konferenciája* című, Ózdon 2005. május 17-én rendezett tanácskozáson elhangzott előadás szerkesztett és némileg bővített változata.